

Modspil

-de store ørers musiktidsskrift

SANGEN HAR VINGER

Nr. 35 April - Juni 1987

Rhodos

Indhold

1987 årgang 9 nr. 35

Leder: Sangen har vinger 3

TEMA: SANGEN HAR VINGER

Jesper Jensen: Lejlighedssangen som
folkelig genre 5

Sten Høgel: Fællessang på flere måder 7

Marianne Christiansen og Henrik Svane:
Tanker om den danske højskolesang 12

Ditte Krøgholt: Højskolesangbogen –
levende tradition eller museum? 17

Erik Kaas Nielsen: Den traditionelle børnesangs
uberegnelige liv 21

Lissa Nicolajsen: Betragtninger over
sangens stilling i folkeskolen 27

UDEN FOR TEMA

»Jeg øver mig aldrig . . .«. Interview med
Bobby McFerrin 30

Vibeke Hansen og Ulla Viskum:
Calypsoen – Trinidads sangskat 34

DEBAT

Hans Schou: Falsk reklame 39

ANMELDELSER

Sten Høgel: Noget om bøger om sang 39

Svend Rastrup Andersen: Et verdensbillede
i forandring 42

Jørn T. Andresen: Mænd på kanten 44

NYE BØGER 47

Omslag: Arne Kjær.

Layout: Rikke Forchhammer og Jens Henrik Koudal.

MODSPIL

– *de store ørers*
musiktidsskrift

Redaktion:

Marianne Bentsen, Sven Fenger,
Rikke Forchhammer, Hanne Tofte
Jespersen, Arne Kjær, Peter Kjærulff,
Jens Henrik Koudal (ansv. for dette
nr.), Lars Lindhardt, Ole Nørlyng.

Redaktionens adresse:

MODSPIL
c/o Forlaget Rhodos,
Strandgade 36,
DK-1401 København K.
Telefon: (01) 54 30 20.

Løssalg: Kr. 35,00 inkl. moms + porto.

Årsabonnement: Kr. 128,00 inkl.
moms og porto for nr. 35–38 (9. årg.)
Abonnenter uden for Danmark ekskl.
22% moms + porto for forsendelse.

Tidligere numre: Nr. 1–22 kan bestilles
hos: Forlaget PubliMus, Musikviden-
skabeligt Institut, Universitetsparken
220, DK-8000 Århus C. Tlf:
01 42 10 70. Kontortid: Mandag–fre-
dag kl. 10–12. – Nr. 23–34 kan bestilles
hos: Forlaget Rhodos.

Annonc priser: 1/1 s. 800 kr.
2/3 s. 600 kr., 1/2 s. 450 kr.,
1/4 s. 250 kr., 1/3 s. 325 kr.

ISBN: 87 7245 187 4 nr. 35 1987

ISSN: 0105-9238

Produktion: RHODOS, København

Leder

Sangen har vinger

»Vort muddermål er hæsligt. Det har så fæl en klang.
Hvorned skal jeg ligne og prise det i sang?
En halvgammel ludder med rød og svampet tud,
men hun er så gæv og hun holder stadig ud.«

Omkring 1970 syntes den folkelige danske sang af typen »Vort modersmål er dejligt« at være ved at blive smidt på historiens store mødding. Benny Andersen karakteriserede mange menneskers følelser over for denne sangtradition i sin sang om »Muddermålet«. Andersen er både barsk, kærlig og ironisk, og han indlemmede sangen i den bedrøvelige troubadour Svantes viser i 1972. Men da var tingene allerede ved at vende. Svantes viser blev i øvrigt en succes af format, og i dag er »Svantes lykkelige dag« og »Muddermålet« ikke kun medieprodukter, de synges også af folk. Danskerne har et speget forhold til sang!

Men vi har jo ikke kun ét forhold til sang. Forskellige miljøer synger forskelligt, og »den danske sang« à la Højskolesangbogen har altid kun været én ud af mange sangtraditioner. Mange ting vidner om, at sange stadig har betydning for os i det daglige. Der udgives talrige små og store sangbøger hvert eneste år. Nudanske Sange, Julesangbogen, Danske Sange, Familiesangbogen, Sangbog for Folkeskolen, 151 andre sange, De røde synger . . . og hvad de nu alle sammen hedder. »Familien og fællessangen er på vej ind i varmen

igen«, proklamerer Otto Leisner i Politikens Familiesangbog, og tilføjer, at det samme gælder både »fortepianoet«, »fædrelandssangen« og »den stedsegrønne slager«. Arbejdersangbogen er netop kommet i en ny revideret udgave, og her finder man ganske rigtigt blandt de nyoptagne viser Grundtvigs »Jeg gik mig ud en sommerdag« og »Langt højere bjerge« – vel at mærke i skøn forening med sange som Carl Scharnbergs Arbejderkultur, Den gamle skærslippers forårssang, Internationale, Svantes lykkelige dag, »Sørensen far har penge« og »Det var en lørdag aften«! En ny Højskolesangbog er også på trapperne. Bliver den ligeså broget? (Herom kan læses i dette nummer). Et stort forlag har siden 1950'erne udgivet 15 bind med »Lystige viser« for børn og voksne – i alt næsten 3000 viser i et oplag, der totalt nærmer sig 1,3 million eksemplarer. Eller betänk nogle andre vidnesbyrd på sangens betydning: Plader med kendte visesangere er nogle af dem, der sælger aller bedst i dagens Danmark. Tænk på, hvordan sproget er gennemsyret af ordsprog og talemåder om sang – lige fra »hver fugl synger med sit næb« til »onde mennesker har ingen sange«. Husker du sammenstødet mellem Specialarbejderforbundet i Danmark, der lancerede et fagligt fremstød under mottoet »Du er ikke alene«, og Sebastian, der mente, at den sætning havde han en vis ophavsret til, fordi det er titlen på en af hans mest populære sange? At der er behov for sang, og nogle, der er villige til at betale, fik vi et andet eksempel på her i foråret med LO's og Socialdemokratiets konkurrence om en ny 1. maj sang, hvor præmierne var på 55.000 kr.

Alt dette sker imidlertid parallelt

med en modsat tendens. Der er vistnok færre der selv synger idag, end for en generation siden. Hvem synger egentlig? Er det nogle bestemte grupper – aldersmæssigt, socialt, kulturelt, ideologisk? Er dagliglivets spontane sang ved at forsvinde til fordel for den organiserede, institutionaliserede sang (f.eks. korsang)? Har skolen generelt opgivet en fælles sangkultur – og i det hele taget fællessang? Har medierne lukket munden på folk? Er fællessangen ved at uddø?

Fællessangen trives ikke for godt. I kirken er sangen mange steder ved at overgå til et professionelt kirkekor. På højskoler kender de færreste unge mennesker (der som regel udgør størstedelen af højskolens klientel) sangene i højskolesangbogen, som tidligere har dannet rammen om fællessangen, og som stadig findes i mange eksemplare på skolerne. De højskolesange, de unge kender, har de lært gennem medierne (Kim Larsen, Pia Raug, Erik Grip . . .). Der savnes nye gode fællessange, hvor både teksten og musikken er tidstypisk.

Hvem synger? Små børn synger meget – indtil de holder op i 8–10 års alderen. Unge mennesker synger meget! De synger ikke sammen med familien eller vennerne, de synger sammen med deres idoler, når de blæser ud af højttalerne. Sågar i et toneleje, som de forsværger at kunne nå op på i en fællessang. Her kommer genertheden ind. Jo højere toneleje, desto mere kræver det, at man åbner munden og sjælen. Det er ikke farligt i enrum med Kate Bush! De voksne synger ved årets og livets fester. Ved fødselsdagen glemmer man sig selv og sin stemme et øjeblik og hylder fødselaren. Juleaften synger man et par

vers af de mest kendte julesange, ofte »for børnenes skyld«. Nytårsaften samles man rundt om champagneflaskerne og fjernsynet og pipper med på fædrelandssangene, der ligger i et for højt toneleje. På Sct. Hans aften kan der gå lang tid med at diskutere, om midsommersangen skal synges på Lange-Müllers eller Shubiduas melodi. Når man endelig kommer igang med at synge, husker de færrest mere end de 2-3 første linier af Drachmanns tekst.

Danskerne er blufærdige. De synger helst alene – jfr. den ofte fremsatte bemærkning »Jeg synger kun i badeværelset«.

Medierne får skyld for at dræbe folks egen sangkultur. Det er både rigtigt og forkert. Mere end halvdelen af de 7-8 årige har i dag deres egen kassettebåndoptager! Herigennem lærer små børn nye sange udenad. Men når de holder op med at synge selv i 8-10 års alderen, skyldes det primært, at de voksne ikke synger – at sangen ikke længere er noget naturligt og hverdagsagtigt i samfundet iøvrigt! Medierne afspejler denne situation og kan bruges både til at støtte og til at dræbe folks egne sangaktiviteter. Sangopdragelsen i børnehaver og skoler er utrolig vigtig, men så længe sang er noget »kunstigt« i resten af samfundet, kan musiklærernes arbejde synes at være en frugtesløs kamp mod en urimelig overmagt. Og dog er det den eneste vej: At skabe bedre muligheder, bedre rammer, for sangsituationer – i skolen, foreninger, privat og overalt, hvor folk kommer sammen. Den der én gang har haft store musikoplevelser, glemmer det aldrig. Og store musikoplevelser har ofte deres rod i samværet om uanselige fællessange. Stakkels samfund, der ikke

har »råd« til det – kun onde mennesker har ingen sange!

Modspil har tidligere viet et tema-nummer til den blomstrende amatørkorsang (nr. 20, 1983). I nærværende nummer har vi taget pulsen på sangen i Danmark i dag på nogle andre, udvalgte, områder. Noget så upåagtet som vores fabelagtige lejlighedssang-tradition – dér hvor den fungerer. Fællessang på flere måder, i dag og siden 1930'erne. Hvad er der blevet af den sagnomspundne højskolesang? Slagsmålet om revisionen af den nye højskolesangbog. De uberegnelige børnetraditioner. Den udskældte folkeskole.

Billedet er flimrende, fremtiden er uvis, men sangen har stadig vinger. Lidt beklippede, måske?

»Og ordene falmer og skiftes om med ord, og dialekter glemmes som sne der faldt i fjor; og sprog efter sprog segner hen som stjernesked, men hun er så gæv og hun holder stadig ud.«

Rikke Forchhammer og Jens Henrik Koudal.

Forfattere i dette nr.

Svend Rastrup Andersen: Korpædagog, musikprogrammedarbejder i DR.

Jørn T. Andresen: Kulturjournalist, cand. mag.

Marianne Christiansen: Stud. mag. i musik.

Rikke Forchhammer: Musiklærer på Krogerup Højskole, cand. phil.

Vibeke Hansen: Stud. mag. i musik ved Århus Universitet.

Sten Høgel: Lektor i musik og retorik ved Københavns Universitet, lærer ved Statens Teaterskole.

Jesper Jensen: Forfatter.

Ditte Krøgholt: lærer på Vestjyllands Højskole.

Lissa Nicolajsen: Folkeskolelærer, cand. pæd.

Erik Kaas Nielsen: Skolebibliotekar og lærer, forfatter.

Henrik Svane: Højskoleforstander på Den Sønderjyske Højskole for musik og teater, cand. phil.

Ulla Viskum: Stud. mag. i musik ved Århus Universitet.